

TANTÁRGYI TEMATIKA ÉS TELJESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEK

2022/2023 1. FÉLÉV

	Cím	<i>Műszaki Matematika 3</i>
	Tárgykód	MSB295MLEP
Félévi óraszám: ea/gy/lab		5\10\0
Kreditpont		3
Szak(ok)/ típus		Építőmérnök, Gépészmérnök
Tagozat		levelező
Követelmény		Évközi jegy
Meghirdetés féléve		2022/2023 őszi
Előzetes követelmény(ek)		Műszaki Matematika 2.
Oktató tanszék(ek)		Mérnöki Matematika Tanszék
Tárgyfelelős		Dr. Perjésiné dr. Hámori Ildikó egyetemi docens
Oktatók		Pilgermájer Ákos mesteroktató

TÁRGYLEÍRÁS

A tantárgy rövid leírása (max. 10 rövid mondat). (Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Alapadatok/Tárgyleírás rovat)

A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék a közönséges differenciálegyenletek mérnöki problémákban leggyakrabban előforduló típusait, azok megoldási módszereit továbbá a véletlent tartalmazó mérnöki problémák modellezését és analízisét. A kurzus segíti a hallgatót a véletlen tömegjelenségek felismerésében, a modellalkotásban, az elméleti alapok elsajátításában és a statisztikai számítások kivitelezésében, annak érdekében, hogy képesek legyenek mérnöki tudományokban alkalmazni azt. Lehetőség szerint számítógép használata egyes problémák megoldásához, szemléltetéséhez.

TÁRGYTEMATIKA

(Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Tárgytematika ablak)

1. AZ OKTATÁS CÉLJA

Célkitűzések és a tantárgy teljesítésével elérhető tanulási eredmények megfogalmazása.

(Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Tárgytematika/Oktatás célja rovat)

A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék a közönséges differenciálegyenletek mérnöki problémákban leggyakrabban előforduló típusait, azok megoldási módszereit továbbá a véletlent tartalmazó mérnöki problémák modellezését és analízisét. A kurzus segíti a hallgatót a véletlen tömegjelenségek felismerésében, a modellalkotásban, az elméleti alapok elsajátításában és a statisztikai számítások kivitelezésében, annak érdekében, hogy képesek legyenek mérnöki tudományokban alkalmazni azt. Lehetőség szerint számítógép használata egyes problémák megoldásához, szemléltetéséhez.

2. A TANTÁRGY TARTALMA

(Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Tárgytematika/Tantárgy tartalma rovat)

TÉMAKÖRÖK

ELŐADÁS

Differenciálegyenletek

1. Közönséges differenciálegyenlet fogalma, osztályozása.
2. Elsőrendű differenciálegyenletek.
3. Másodrendű differenciálegyenletek.

Valószínűségszámítás elemei

1. Véletlen események, tömegjelenségek. A valószínűség Kolmogorov-féle axiómái.
2. Valószínűségek számítása kombinatorikus, geometriai eszközökkel.
3. Feltételes valószínűség. Események függetlensége. Valószínűségek szorzás szabálya. Teljes valószínűség tétele és Bayes-tétel.
4. Diszkrét, folytonos valószínűségi változók. Eloszlás, eloszlásfüggvény, sűrűségfüggvény, várható érték, variancia, szórás.
5. Több valószínűségi változó együttes eloszlása, kovarianciája, korrelációja és függetlensége.
6. Nevezetes diszkrét, folytonos valószínűségi változók.
7. Markov- és Csebisev- egyenlőtlenségek. Nagy számok törvénye. Centrális határeloszlás-tétel.

Statisztika elemei

1. Matematikai statisztika alapfogalmai: minta, mintarealizáció, tapasztalati eloszlás, $\sim$ -függvény, sűrűség-histogram, statisztikák.

GYAKORLAT

2. Pontbecslések. Átlag, szórás pontbecslése momentumok és maximum likelihood módszerrel.
3. Intervallum becslések konfidencia intervallummal.
4. Hipotézisvizsgálatok. Null-, alternatív hipotézis, statisztikai próba, elfogadási és kritikus tartomány.
5. Főbb paraméteres és nem paraméteres próbák. Lineáris regresszió.

Differenciálegyenletek

1. Közönséges differenciálegyenlet fogalma, osztályozása.
2. Elsőrendű differenciálegyenletek.
3. Másodrendű differenciálegyenletek.

Valószínűségszámítás elemei

1. Véletlen események, tömegjelenségek. A valószínűség Kolmogorov-féle axiómái.
2. Valószínűségek számítása kombinatorikus, geometriai eszközökkel.
3. Feltételes valószínűség. Események függetlensége. Valószínűségek szorzás szabálya. Teljes valószínűség tétele és Bayes-tétel.
4. Diszkrét, folytonos valószínűségi változók. Eloszlás, eloszlásfüggvény, sűrűségfüggvény, várható érték, variancia, szórás.
5. Több valószínűségi változó együttes eloszlása, kovarianciája, korrelációja és függetlensége.
6. Nevezetes diszkrét, folytonos valószínűségi változók.
7. Markov- és Csebisev- egyenlőtlenségek. Nagy számok törvénye. Centrális határeloszlás-tétel.

Statisztika elemei

1. Matematikai statisztika alapfogalmai: minta, mintarealizáció, tapasztalati eloszlás, $\sim$ -függvény, sűrűség-hisztogram, statisztikák.
2. Pontbecslések. Átlag, szórás pontbecslése momentumok és maximum likelihood módszerrel.
3. Intervallum becslések konfidencia intervallummal.
4. Hipotézisvizsgálatok. Null-, alternatív hipotézis, statisztikai próba, elfogadási és kritikus tartomány.
5. Főbb paraméteres és nem paraméteres próbák. Lineáris regresszió.

LABOR- GYAKORLAT

Nincs.

RÉSZLETES TANTÁRGYI PROGRAM ÉS A KÖVETELMÉNYEK ÜTEMEZÉSE

Jelezzük az oktatási szüneteket is!

ELŐADÁS

<i>konzu ltáció s alkalo m</i>	Téma	Kötelező irodalom hivatkozás, oldalszám (-tól-ig)	Teljesítendő feladat (beadandó, zárthelyi, stb.)	Teljesítés ideje, határideje
1.	Közönséges differenciálegyenlet fogalma, osztályozása. Megoldások típusai. Elsőrendű, szétválasztható változójú; lineáris, inhomogén differenciálegyenlet. Másodrendű, x-ben vagy y-ban hiányos differenciálegyenletek. Másodrendű, lineáris, állandó együtthatós inhomogén differenciálegyenletek.	[KTT] 412-434 [KTT] 435-465	...	...
2.	Véletlen események, tömegjelenségek, eseménytér. Műveletek eseményekkel, eseményalgebra, valószínűségi mérték. A valószínűség Kolmogorov-féle axiómái. Összeg és szorzás szabály. Valószínűségek számítása kombinatorikus eszközökkel. Feltételes valószínűség. Események függetlensége. Valószínűségek szorzás szabálya. Teljes valószínűség tétele, Bayes-	[TTVAL] 7-27		

	tétel. Döntési fa és inverze. Valószínűségek számítása geometriai eszközökkel.			
3.	Valószínűségi változók: diszkrét, folytonos. Eloszlás, eloszlásfüggvény, sűrűségfüggvény. Két valószínűségi változó együttes eloszlása, együttes sűrűségfüggvénye. Valószínűségi változók függetlensége. Várható érték, variancia és szórás, kovariancia, korreláció. Nevezetes diszkrét valószínűségi változók: egyenletes, Bernoulli, binomiális, hipergeometrikus eloszlás (visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel), Poisson. Nevezetes folytonos valószínűségi változók: egyenletes, exponenciális, normál (Gauss).	[TTVAL] 28-91	ZH1	
4.	Markov- és Csebisev- egyenlőtlenségek. Nagy számok törvényének Csebisev és Bernoulli-féle alakjai. Centrális határeloszlás-tétel. Várható érték és szórás pontbecslése. Becslések torzítatlansága, konzisztenciája. Intervallumbecslések: konfidencia intervallum várható értékre, szórásra normál populációk esetén.	[TTVAL] 92-100 [TTMATSTAT] 43-66, 74-83, 89-92	ZH2	
5.	Statisztikai hipotézisek. Null- és alternatív hipotézisek elfogadása és visszautasítása. Első és másodfajú hibák. Az illesztés jóságának tesztje khi-négyzet módszerrel. Lineáris regresszió és korrelációszámítás.	[TTMATSTAT] 93-106, 109- 125, 143-150	ZH3	

GYAKORLAT/LABORGYAKORLAT

Okta- tási hét	Téma	Kötelező irodalom, oldalszám (-tól-ig)	Teljesítendő feladat (beadandó, zárthelyi, stb.)	Teljesítés ideje, határideje
1.	Közönséges differenciálegyenlet fogalma, osztályozása. Megoldások típusai. Elsőrendű, szétválasztható változójú; lineáris, inhomogén differenciálegyenlet. Másodrendű, x-ben vagy y-ban hiányos differenciálegyenletek. Másodrendű, lineáris, állandó együtthatós inhomogén differenciálegyenletek.			
2.	Véletlen események, tömegjelenségek, eseménytér. Műveletek eseményekkel, eseményalgebra, valószínűségi mérték. A valószínűség Kolmogorov-féle axiómái. Összeg és szorzás szabály. Valószínűségek számítása kombinatorikus eszközökkel. Feltételes valószínűség. Események függetlensége. Valószínűségek szorzás szabálya. Teljes valószínűség tétele, Bayes-tétel. Döntési fa és inverze. Valószínűségek számítása geometriai eszközökkel.			
3.	Valószínűségi változók: diszkrét, folytonos. Eloszlás, eloszlásfüggvény, sűrűségfüggvény. Két valószínűségi változó együttes eloszlása, együttes sűrűségfüggvénye. Valószínűségi változók függetlensége. Várható érték, variancia és szórás, kovariancia, korreláció. Nevezetes diszkrét valószínűségi változók: egyenletes, Bernoulli, binomiális,			

	hipergeometrikus eloszlás (visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel), Poisson. Nevezetes folytonos valószínűségi változók: egyenletes, exponenciális, normál (Gauss).			
4.	Markov- és Csebisev- egyenlőtlenségek. Nagy számok törvényének Csebisev és Bernoulli-féle alakjai. Centrális határeloszlás-tétel. Várható érték és szórás pontbecslése. Becslések torzítatlansága, konzisztenciája. Intervallumbecslések: konfidencia intervallum várható értékre, szórásra normál populációk esetén.			
5.	Statistikai hipotézisek. Null- és alternatív hipotézisek elfogadása és visszautasítása. Első és másodfajú hibák. Az illesztés jóságának tesztje khi-négyzet módszerrel. Lineáris regresszió és korrelációszámítás.			

3. SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZER

(Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Tárgytematika/Számonkérési és értékelési rendszere rovat)

JELLENLÉTI ÉS RÉSZVÉTELI KÖVETELMÉNYEK

A PTE TVSz 45. § (2) és 9. számú melléklet 3§ szabályozása szerint a hallgató számára az adott tárgyból érdemjegy, illetve minősítés szerzése csak abban az esetben tagadható meg hiányzás miatt, ha nappali tagozaton egy tantárgy esetén a tantárgyi tematikában előírányzott foglalkozások több mint 30%-áról hiányzott.

A jelenlét ellenőrzésének módja (pl.: jelenléti ív / online teszt/ jegyzőkönyv, stb.)

Jelenléti ív/ online teszt

SZÁMONKÉRÉSEK

A tantárgy követelménytípusának megfelelő rovatok töltendők ki (félévközi jeggyel, vagy vizsgával záruló tantárgyak). A másik típus rovatokai törölhetők.

Félévközi jeggyel záruló tantárgy (PTE TVSz 40§(3))

Félévközi ellenőrzések, teljesítményértékelések és részarányuk a minősítésben (A táblázat példái törölendők.)

Típus	Értékelés	Részarány a minősítésben
1. zh	30 pont	30%
2. zh	50 pont	50 %
3. zh	20 pont	20 %

Minden ZH megírása kötelező, kihagyása előzetesen bejelentett és nyomós indokkal fogadható el maximum egy esetben. Mindegyik ZH pontosan akkor sikeres, ha legalább 40 %-osan teljesített. A félévközi teljesítményt a sikeres ZH-k pontjaiból, azok fenti táblázat szerinti súlyozott átlaga adja.

Pótlási lehetőségek módja, típusa (PTE TVSz 47§(4))

A javításra, ismétlésre és pótlásra vonatkozó különös szabályokat a TVSz általános szabályaival együttesen kell értelmezni és alkalmazni. Pl.: minden ZH és a beadandó jegyzőkönyvek, ..., a szorgalmi időszakban legalább egy-egy alkalommal pótolhatók/javíthatók, továbbá a vizsgaidőszak első két hetében legalább egy alkalommal lehetséges a ZH-k, a beadandók, ..., javítása/pótlása.

Az esetleg kimaradt ZH pótlása, vagy a legrosszabb százalékos teljesítményű ZH javítása utolsó héten esedékes. A vizsgaidőszak első két hetében egy alkalommal lehet javítani a félévközi sikertelen teljesítményt az egész félév anyagát lefedő dolgozat megírásával.

Az érdemjegy kialakításának módja %-os bontásban

Az összesített teljesítmény alapján az alábbi szerint.

Érdemjegy	Teljesítmény %-ban kifejezve
jeles (5)	85 % ...
jó (4)	70 % ... 85 %
közepes (3)	55 % ... 70 %
elégséges (2)	40 % ... 55 %

elégtelen (1)	40 % alatt

Az egyes érdemjegyeknél megadott alsó határérték már az adott érdemjegyhez tartozik.

4. IRODALOM

Felsorolás fontossági sorrendben. (Neptunban: Oktatás/Tárgyak/Tárgy adatok/Tárgytematika/Irodalom rovat)

KÖTELEZŐ IRODALOM ÉS ELÉRHETŐSÉGE

[KTT] Kovács József, Takács Gábor, Takács Miklós, *Analízis*, Tankönyvkiadó, Budapest 1986

[TTVAL] Tómacs Tibor, *Valószínűségszámítás*, Eger, 2022, [Letöltés](#)

[TTMATSTAT] Tómacs Tibor, *Matematikai Statisztika*, Eger, 2021, [Letöltés](#)

AJÁNLOTT IRODALOM ÉS ELÉRHETŐSÉGE

[TTVALGYAK] Tómacs Tibor, *Valószínűségszámítás gyakorlatok*, Eger, 2022, [Letöltés](#)

[TTMATSTATGYAK] Tómacs Tibor, *Matematikai Statisztika Gyakorlatok*, Eger, 2022, [Letöltés](#)

[LO] Lukács Ottó, *Matematikai Statisztika példatár, 2. kiadás*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1996

[SV] Scharnitzky Viktor: *Differenciálegyenletek*, Műszaki Könyvkiadó, ISBN: 12165344

[AFS] Achs-Fekete-Sárvári: *Matematika példatár és feladatgyűjtemény I.*, PTE PMMF

[SGY] Solt Gy.: *Valószínűségszámítás* Műszaki Kiadó ISBN 9789631630374

[ET] Az MS Teams vagy Moodle kurzushoz tartozó felületén található oktatási anyagok